

technikában multidiszciplinárisnak tekinthető bibliográfiai adatbázis tartalma a fentiekkel és egymással kisebb-nagyobb átfedést mutat.

Az ágazatra orientált műszaki adatbázisok nagy száma szükségessé teszi a több adatbázisos online keresést. Például építőipari témák keresésére ajánlatos a BRIX, az IBSEDEX, a *Construction and Building Abstracts*, az *International Civil Engineering Abstracts*, az *International Building Science & Structural Abstracts*, az ICONDA, a CEDB és az *Avery Index to Architectural Periodicals* adatbázisok használata.

Néhány műszaki adatbázisnak van saját Webje (*Rapra*), mások ingyenesen is kereshetők a Weben.

Internet-források

Az Interneten hozzáférhető információs források felkutatásának célszerű módja egy kapuzó (gateway) vagy útmutató (directory) használata. Az előbbieket csoportjába tartozó EEVL bőséges műszaki forrásokhoz vezet el: elektronikus folyóiratokhoz, vállalatokhoz, egyetemi fakultásokhoz, kutatóintézetekhez, szakmai egyesületekhez, munkaközvetítő ügynökségekhez, szoftvertermékekhez, útmutatókhoz, levelezőlistákhoz, vagy résztémák forrásaihoz. Az *Engineering Information Village* előfizetéshez kötött szolgáltatás, amely kapuzóként működik az Interneten belül, és számos más műszaki adatbázishoz és heti jelentésekhez nyújt kapcsolatot. A *WWW Virtual Library: Engineering* a technika különböző ágazataihoz ad forrásjegyzéket.

Szabványok, konferenciák és K+F jelentések

Számos országos, nemzetközi és professzionális intézmény ad ki szabványokat. Az Egyesült Királyságban a **British Standards Institution** felelős az országos szabványok kiadásáért. Az **International Organization for Standardization (ISO)**, az **American National Standards Institute (ANSI)**, az **ASME**, az **ASTM** és az **API** a legismertebb nemzetközi, illetve amerikai szabványinformációs szervezetek.

A konferenciakiadványok is a műszaki információk bőséges tárházai. Az *Index to Scientific and Technical Proceedings* a konferenciakötetek átfogó mutatója. Az *NTIS* adatbázis a K+F jelentések (reportok) legismertebb forrása.

Referenzművek, forrástájékoztatók

A technika ágazataiban kevés példa akad olyan átfogó enciklopédiákra, mint a kémiában és vegyiparban használatos művek: *Ullmann's Encyclopedia of Industrial Chemistry*, az *Encyclopedia of Chemical Processing and Design* és a *Kirk-Othmer Encyclopedia of Chemical Technology*. (Hiányolom a *Beilstein* és a *Gmelin* kézikönyvsorozatok megemléztetését. – A ref.) Mindegyik műszaki ágazatnak vannak különféle kézikönyvei; enciklopédiasorozatai; mértékegységek, diagramok és grafikonok, numerikus adatok és állandók gyűjteményei; összefoglalói az ágazat helyzetéről. A *Dial Engineering* egy mind nyomtatásban, mind a Weben hozzáférhető útmutató (directory) a technika sok területén. A *Kempe's Engineering Year-Book* az egyik legjobb útmutató általános műszaki források címeihez.

(A technika területén használatos dokumentumtípusok közül sajnálatos módon kimaradt a fontosságában a folyóiratokkal vetélkedő szabadalmi információforrások megemlézése. A szabadalmak és a szabadalmi irodalom éppen elsősorban a technikában, az ipari ágazatokban, a műszaki életben nélkülözhetetlen információforrásokat képviselnek. Ugyancsak kimaradtak a disszertációk és tézisek mint műszaki információforrások. Ezek, valamint a fent hiányolt *Chemical Abstracts*, *Beilstein*, *Gmelin* meg nem említése, a számszerű tévedések sajnálatos szépséghibái az egyébként értékes összeállításnak. – A ref.)

Az egyes kiadók, információforrások, katalógusok, intézmények stb. webcímei az eredeti cikkben megtalálhatók.

/MacLEOD, R.: *Discover: engineering information. = Managing Information*, 4. köt. 3. sz. 1998. p. 27–30./

(Roboz Péter)

Hol tart a cseh könyvtárügy az új technológia meghonosításában?

1997 utolsó negyedében 1175 csehországi könyvtárba juttatták el azt a kérdőívet, amelynek segítségével a Kulturális Minisztérium számára a *Nemzeti Könyvtár* és a *Sociofond* nevű vállalat az új technológia könyvtári térhódításának feltárására vállalkozott. A kérdőívet kitöltve 649 könyvtár küldte vissza, ami 55,23%-os részvételi arány. E

tekintetben az egyes bevont könyvtártípusok között nagyok az eltérések, nevezetesen a felkért (főfoglalkozású működtette) községi könyvtáraknak 33,67%-a, a városiaknak 64,70%-a, a járásiaknak 89,23%-a, a központi általános gyűjtőkörű könyvtáraknak 100%-a, a központi szakkönyvtáraknak ugyancsak 100%-a, a felsőoktatásiak-

nak 54,83%-a, a tudományos akadémiaiaknak 51,16%-a, az orvosiaknak 57,94%-a, a kulturális és gazdasági intézmények kiválasztott könyvtárainak pedig 86,54%-a szolgáltatott adatokat. Az iskolai könyvtárakat a felmérésbe nem vonták be.

Automatizált könyvtári rendszert az adatszolgáltató könyvtárak 58%-a működtet. A központi általános gyűjtőkörű könyvtárakban, a központi szakkönyvtárakban, a felsőoktatásiakban és a járásiakban az automatizáltság mértéke 90–100%-os. A tudományos akadémiai könyvtárakban 68%-os, a városi könyvtárakban 60%-os, az orvosi könyvtárakban 45%-os, a községiekben pedig 22%-os ez az arány. 188 könyvtár jelentette ki, hogy 2000 után sem kívánja munkáját automatizálni (30,37%), miközben több könyvtárban két vagy három automatizált rendszer is honos.

A használt *rendszerek* gyakorisága a következő: LANIUS (az adatszolgáltató könyvtárak 46%-ában), CDS/ISIS (általában) és MAKS applikációban (26%), TINLIB (11%), KP Rendszer és SMART-LIB (9–9%), RAPID LIBRARY (3%), ALEPH (2%), BIBIS (1%). Ezenkívül több saját fejlesztésű rendszer is előfordul. A működő automatizált rendszerek keretében 1491 modul üzemeltetnek.

A „legnépszerűbb” *modulok*: katalogizálás (394 alkalmazás), kölcsönzés (280 alkalmazás), állománygyarapítás (199 alkalmazás), OPAC (189 alkalmazás), statisztika (161 alkalmazás), folyóirat-érkeztetés (135 alkalmazás), könyvtárközi kölcsönzés (94 alkalmazás), SDI (20 alkalmazás), kötészet (19 alkalmazás).

Az OPAC 189 alkalmazása 169 könyvtárban valósul meg. 40 OPAC található a felsőoktatási

könyvtárakban, 34 a járásiakban, 13 az orvosiakban, és 10 az általános könyvtárakban. A kisebb állományú könyvtárakban az OPAC akár az állomány 70–100%-át is tartalmazza, de elvéve akadnak olyan tetemes állománnyal rendelkező könyvtárak is, amelyekben az OPAC szinte az egész állományra kiterjed.

A felmért könyvtárakban 1001 *adatbázist* találni. Ebből 430 a katalógus, 408 a bibliográfia, 68 a folyóirat- és sorozati katalógus, 39 a faktografikus, 16 az egyéb jellegű, és 11 az intern adatbázis. A központi katalógusok között a CASLIN a legjelentősebb (200 ezer leírást tartalmaz).

Retrokonverzióban 192 könyvtár (az automatizált intézmények 51%-a) érdekelt. Az alkalmazott módszerek a következők: a felvételek átvétele és adaptálása (61%), szkennelés (21%), szkennelés és az adatbázisba történő strukturálás (10%), re-katalogizálás autopszia alapján (3%), a nem teljes felvételek átírása és strukturálása (3%), a teljes felvételek átírása és strukturálása (1%), egyéb (1%).

Ahhoz képest, hogy az országban a 90-es évek elejétől tört csak magának utat a könyvtárban a számítógépesítés, általában a korszerű technika és technológia, az eredmények nem becsülhetők le, még ha hasonló felmérések tanúsága szerint több nyugati államban nemcsak hogy jóval korábban kezdődött, de gyorsabb is volt.

/RICHTER, V.: Využívání informačních technologií v knihovnách ČR. = Čtenár, 50. köt. 7–8. sz. 1998. p. 194–201./

(Futala Tibor)

Javaslat egy új orosz–latin transzliterálási ábécére

Jelenleg, amikor a személyi számítógép olyan közszükségleti eszközzé válik, mint – mondjuk – a telefon, egyre inkább megnehezül a cirill betűs orosz nyelvű szövegek és a latin betűket használó nemzetközi számítógép-hálózat közötti kapcsolat és együttműködés, amiben nem utolsósorban az eddig használatos transzliterálási szabályok bonyolultsága és nem egészen egyértelmű volta is ludas.

Ezért *Mihail Mihajlovič Silaev*, a vegyészeti tudományok kandidátusa, és a moszkvai Lomonoszov Egyetem tudományos munkatársa javaslatot tett egy olyan új orosz–latin transzliterálási ábécére, amely e műveletből – eltekintve az aposztróf és a kettős aposztróf korlátozott használatától – kiküszöböli a diakritikus jeleket, és az orosz cirill ábécé jeleinek mindegyikét egy vagy két latin betűs jelhez köti. Megfeleltetései a következők:

a - a	б - b	в - v	г - g	д - d	е - e
ё - e	ж - j	з - z	и - i	й - y	к - k
л - l	м - m	н - n	о - o	п - p	р - r
с - s	т - t	у - u	ф - f	х - h	ц - c
ч - ch	ш - sh	щ - q	ы - w	ь - x	э - e'
ю - yu	я - ya				

Ha a ь betűjel mással- és magánhangzót választ el az „x” helyett aposztróft kell használni. A javasolt azbuka bármely orosz szöveg transzliterálásán kívül a cirill betűkre való transzliterálást is lehetővé teszi – állítja a javaslattevő. (A referáló megkérdezi: és mi legyen ilyenkor pl. a magyar nyelvű szövegekkel?)

A javaslattevő a bemutatott megoldást keresztneve után „michailicának” javasolja elnevezni.

/SILAEV, M. M.: Novyj russko-latinskij transliteracionnyj alfavit. = Naučno-tehničeskaja informacija, 2. ser. 6. sz. 1998. p. 35–36./

(Futala Tibor)